

Kronikk

Plagiat som barnemat

En av sønnene til Gadaffi står nå i den elektroniske gapestokken fordi han skal ha plagiert en lang rekke kilder i doktorgradsavhandlingen sin. Det er store mørketall rundt plagiering, men praksisen kan bekjempes med enkle metoder, skriver Ole Bjørn Rekdal i denne kronikken.

Ole Bjørn Rekdal
førsteamanuensis, Høgskolen i
Bergen

Fredag 15. april 2011
kl. 05:00

I løpet av kort tid har vi blitt presentert for to plagiatsaker som skiller seg ut fra de mange andre lignende sakene som med jevne mellomrom dukker opp i mediene.

Her er det snakk om to prominente politiske skikkelser; den nå avgåtte tyske forsvarsministeren Karl-Theodor Freiherr zu Guttenberg, og Saif Al-Islam Alqadhafi, en av sønnene til Muammar Gaddafi.

Felles for begge tilfellene er at det dreier seg om plagiat på doktorgradsnivå, og at detaljert dokumentasjon på hva de to har gjort av tvilsomheter er blitt lagt ut på åpne nettsider til allmenn beskuelse og forferdelse.

For et par år siden kjøpte jeg en ny bok som handlet om iraqw-folket i Tanzania, et folk jeg selv skrev en doktorgradsavhandling om for 12 år siden. Jeg kom ikke langt ut i boka før jeg fant materiale jeg syntes var velkjent, og skjønnte først etter å ha lest en hel side at jeg satt og leste noe jeg selv hadde skrevet. Det var verken anførselstegn eller kildehenvisninger der som kunne fortelle andre lesere at det faktisk var jeg som var den ansvarlige for disse avsnittene.

Det var ikke hvilke som helst formuleringer heller. Forfatteren har kopiert avsnittene hvor jeg oppsummerte hva nytt jeg mente å ha funnet etter ti års forskning på temaet, og fra artiklene mine har han plukket ut akkurat de delene jeg selv er aller mest fornøyd med. For å si som sant er ble jeg ganske kry, ikke bare over å oppdage at jeg hadde blitt plagiert, men også over at det her dreide seg om en person med en, etter min mening, meget god akademisk smak.

En gullgruve av eksempler

Boka jeg leste er utgitt på et respektabelt akademisk forlag (Peter Lang), og er en modifisert utgave av en doktorgradsavhandling ved et universitet som markedsfører seg som et av de mest prestisjetunge i Paris. Det viste seg etter videre lesing at boka er gjennomsyret av lignende tilfeller med plagiat fra en lang rekke andre kilder. Hvis man skal se det positive i saken representerer den en gullgruve av eksempler på ulike former for, og grovhetsgrader av plagiat.

Her fant jeg også varianter av noe jeg ikke har sett før: Forfatteren har plagiert avsnitt fra etnografiske bidrag (blant annet min kones) om helt andre etniske grupper, og ganske enkelt byttet ut de etniske betegnelsene med den som passet best med sin egen avhandling; nemlig iraqw. Dette er akademisk trylleri som grenser til det beundringsverdige med hensyn til mot og dristighet.

Det er nesten litt flaut å si det, men jeg har altså sladret til forlaget som utga boka hans. Alle spor etter den forsvant nesten umiddelbart fra nettsidene deres, men før det skjedde var boka blitt kjøpt opp av en lang rekke biblioteker og bokhandlere med en global kundekrets.

Store mørketall

Mørketallene for denne typen luguber akademisk praksis er nok store, og det er ofte tilfeldigheter som gjør at slike tilfeller avdekkes. En del av forklaringen for problemets omfang ligger sannsynligvis i den digitale revolusjonen.

(Foto: www.colourbox.no)

Den formidable økningen i tilgang til kunnskap, informasjon og forskningsresultater, kombinert med tekniske hjelpemidler som fort og greit kan digitalisere kilder som ikke allerede finnes i elektronisk format, har gjort livet lett for klipp-og-lim-akademikere.

Det faktum at Guttenberg og Alqadhafi begge nå står utstilt i elektroniske gapestokker viser imidlertid at den digitale revolusjonen også har en annen side. De som nå har plukket disse avhandlingene fra hverandre, og skrevet lange lister med tilfeller av plagierte seksjoner og manglende kildehenvisninger, har hatt en svært mye enklere oppgave enn hva tilfellet ville vært for noen få år siden. Kritiske lesere har fått en rekke nye formidable verktøy som kan avdekke både rufsete kildebruk og de mest ekstreme formene av fenomenet, blant dem plagiat.

Google Books

En av flere begrensninger med såkalte plagieringskontrollprogrammer har inntil nylig vært muligheten til å kontrollere i forhold til plagiering av tekst fra bøker. Guttenberg og Alqadhafi har gjort nettopp dette, plagiert fra bøker, men i 2011 har dette åpenbart ikke vært noen hindring for granskerne deres.

Listene over plagierte kilder inneholder flere lenker til Google Books, en database som i de færreste tilfellene gir tilgang til bøker i fulltekstformat men som like fullt er et uhyre nyttig verktøy for å finne fram til ulike typer informasjon som befinner seg mellom to mer eller mindre stive permer. Svært mange av de omtrent 15 millioner bøkene som så langt er blitt skannet inn er gjort søkbare slik at man enkelt kan finne fram til bestemte nøkkelord eller ordkombinasjoner man måtte være interessert i.

Ny dimensjon i lesning av akademiske tekster

I løpet av kort tid er det blitt innen rimelig rekkevidde å skaffe tilveie og/eller søke seg elektronisk fram i de aller fleste kildene et gitt akademisk arbeid baserer seg på. Den kanskje mest fascinerende utviklingen har skjedd når det gjelder kilder i artikkelformat.

Ved hjelp av programmer som Endnote X2/X3/X4 i kombinasjon med artikkeldatabaser kan man lage bestillingslister på det man ønsker å få tak i, og jobbe videre med andre ting, eller kanskje koke seg kaffe, mens programmet laster ned artiklene i fulltekst format i bakgrunnen.

Dette åpner for spennende muligheter hvor man kan, med litt forarbeid, lese tekster sammen med kildene den baserer seg på. I den grad disse mulighetene tas i bruk av fagfeller, forlagskonsulenter og komitémedlemmer ligger det her muligheter for en type kvalitetssikring og kvalitetsheving som det bare har vært mulig å drømme om for få år siden.

Plagiat som barnemat

De tre tilfellene ovenfor dreier seg alle om tilfeller hvor det med enkle midler (som for eksempel et plagieringskontrollprogram) ville vært mulig å avdekke mer enn nok eksempler på plagiert tekst til at en grundigere granskning burde vært iverksatt lenge før innlevering av de ferdige avhandlingene.

Den akademiske systemsvikten i disse tre sakene dreier seg ikke bare om veiledere og evalueringskomiteer som har gjort slett arbeid, men først og fremst om utdanningsinstitusjoner og forlag som enda ikke har oppdaget og tatt i bruk de mange nye verktøyene som kan hindre at slike pinnlige situasjoner som dette oppstår.

Et komplisert skyldspørsmål

Uansett hvor ille man måtte finne listene med plagierte seksjoner i Alqadhafis avhandling er det likevel et åpent spørsmål om han er skyldig i det han nå blir beskyldt for, nemlig plagiat.

Flere aviser antyder at Alqadhafi kanskje slett ikke har skrevet sin egen doktorgradsavhandling, og at det kan være en såkalt "ghost writer" som er den skyldige.

Hvis dette skulle medføre riktighet vil jeg tro vi har å gjøre med en forfatter som er meget glad for at Gadaffi-familien er opptatt av større problemer enn plagiatbeskyldninger akkurat nå i disse dager.

Veier videre

Her er vi nok ved kjernen til det som blir den største fremtidige utfordringen i forhold til å hindre at sjarlataner går ut fra prestisjetunge universiteter med glimrende vitnemål. Det finnes foretak med tilhørende nettsider som selger ferdigskrevne studentarbeider, og prisene er ikke avskrekkende, selv når man velger høyeste kvalitet og korteste tidsfrist (bestessays.com krever omtrent 350 kr per side).

Hvis slike foretak virkelig holder hva de lover, at oppgavene som selges er skrevet "from scratch" og er "plagiatfrie", hjelper det lite med plagieringskontrollprogrammer og Endnote X4, kreative søketeknikker og tilgang til enorme litteraturlister.

Det mest åpenbare forebyggende tiltaket er at veiledere må sette seg ned, ansikt til ansikt, med studentene sine, og i den grad det er behov for det, vise dem ved hjelp av studentens egne eksempler hvordan de skal håndtere og henviser til kildene sine.

Dette er kanskje en veldig gammeldags måte å gjøre det på, men det er i alle fall en ypperlig anledning til å kunne forsikre seg rimelig godt om at studenten har skrevet oppgaven eller avhandlingen sin selv.

Lenker og kilder:

Denne kronikken er en kort variant av argumentasjonen i artikkelen *Plagiatforebygging. Går vi over bekken etter vann?*, og som kommer i UNIPED, nr 2, 2011

[GuttenPlag Wiki](#)

[Saif Al-Islam Gaddafi Thesis Wiki. Plagiarism](#)

The Russian Front: [Saif Gaddafi, Ph.D, and the London School of Economics](#)

Diyammi, M. P. (2008): *Gender antagonism and social change in a patriarchal community: the Iraqw case in northern Tanzania*. Bern: Peter Lang.